

Sabiedrības politiskā aktivitāte Latvijas pašvaldībās

Inga Vilka

LU Ekonomikas un vadības fakultāte

inga.vilka@lu.lv

Latvijas Universitātes 73.konference

Jautājumi

- Cik demokrātiska ir Latvija?
Demokrātijas audits 2005-2014
Decentralizācija
- Pašvaldību vēlēšanu rezultātu analīze
- Satversmes tiesas lieta par pašvaldību vēlēšanām

13.1. Cik neatkarīgi no centrālās valdības ir pārvaldes vietējos līmeņos pieņemtie lēmumi; cik liels ir vietējās pārvaldes struktūru rīcībā esošais varas un resursu apjoms, lai tās varētu pildīt nepieciešamās funkcijas?

- Eiropas Vietējo pašvaldību harta. EP VRVK 2011.g. monitoringa ziņojums.
- Pašvaldību kompetence – plašums un ekskluzivitāte
- Administratīvi teritoriālās reformas rezultāts
- Pašvaldību finanses, krīzes ietekme
- Pašvaldību vadītāju pašvērtējums
- Reģionālās pārvaldes jautājums

2005.g.	2007.g.	2014.g.
3	3	3

13.1.

VĒRTĒJUMS

Lai arī Latvijā pašvaldībām ir plaša kompetence, veikta administratīvi teritoriālā reforma, kas varētu būt priekšnosacījums decentralizācijas palielināšanai, tomēr pastāvošais pārlietu lielais pašvaldību regulējums, kā arī nepietiekami augstā pašvaldību finanšu autonomija (attiecībā uz ieņēmumu daļu) un neatrisinātais reģionālās pārvaldes jautājums (neskaidra un svārstīga nostāja reģionu jautājumā, līdz ar ko plānošanas reģionu darbība ir nepietiekami efektīva) situāciju šīs nodaļas jautājuma ietvaros neļauj vērtēt augstāk par „apmierinoši”.

2005.g.	2007.g.	2014.g.
3	3	3

13.3. Cik plaša ir vietējā līmeņa pārvaldes struktūru un atbilstošo institūciju un apvienību mijiedarbība politikas veidošanā un īstenošanā, pakalpojumu nodrošināšanā?

- Pašvaldību interešu aizstāvēšana
- Pašvaldību un valdības sarunu kvalitāte
- Pašvaldību sadarbība attīstības jautājumos
- Pašvaldību sadarbība funkciju īstenošanā

Latvijas pašvaldībām ir ievērojama un kopumā sekmīga sadarbības pieredze savu interešu aizstāvēšanā, bet būtu nepieciešams pilnveidot sadarbību funkciju nodrošināšanai.

2005.g.	2007.g.	2014.g.
3	3	4

13.3.

VĒRTĒJUMS

Latvijas pašvaldībām ir ievērojama un kopumā sekmīga sadarbības pieredze savu interešu aizstāvēšanā, bet būtu nepieciešams pilnveidot sadarbību funkciju nodrošināšanai.

2005.g.	2007.g.	2014.g.
3	3	4

13.2. Ciktāl vietējā līmeņa pārvaldes struktūras ir atkarīgas no brīvām un godīgām vēlēšanām, ciktāl to darbība atbilst atklātības, atbildības un atsaucīguma kritērijiem?

- Pašvaldību vēlēšanu elementi salīdzinot ar citām valstīm
- Vēlētāju aktivitāte
- Pašvaldības vadītāja tiešas vēlēšanas
- Sabiedrības informēšana, iesaistīšana, līdzdalības iespējas
- Vietējie referendumi
- Eiropas Vietējo pašvaldību hartas Papildus protokols (2009)

13.2.

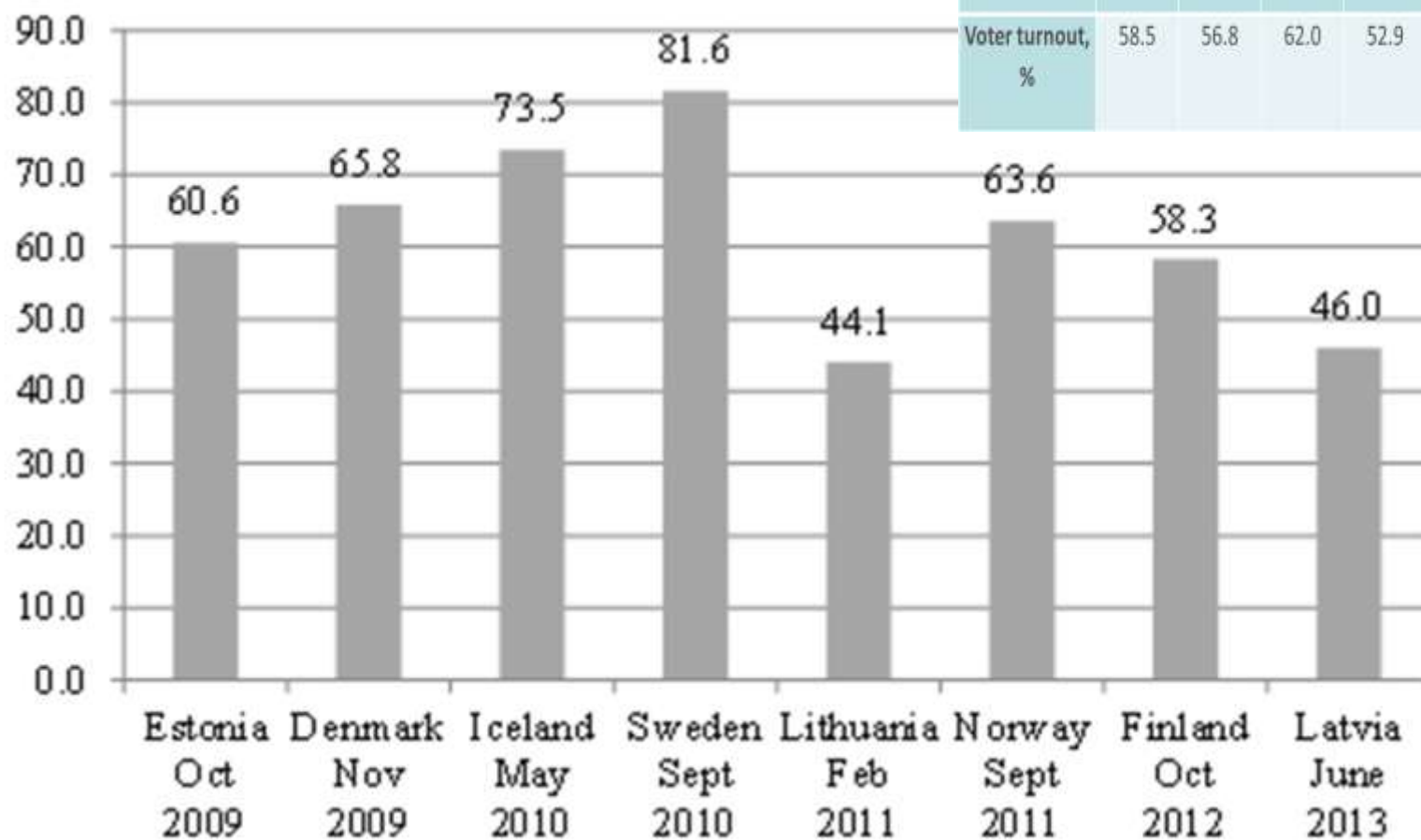
VĒRTĒJUMS

Šā jautājuma vērtējumā tādu iezīmju kā atklātības un atvērtības palielināšanās pašvaldības darbā, iedzīvotāju līdzdalības iespēju paplašināšanās un aktivitātes paaugstināšanās radīto pozitīvo vērtējumu pazemina fakts, ka kritusies vēlētāju aktivitāte pašvaldību vēlēšanās un nav atrisināts jautājums par vietējiem referendumiem.

Vērtējuma pazemināšanās salīdzinājumā ar laiku pirms desmit gadiem saistīta nevis ar situācijas pasliktināšanos, bet ar sabiedrības prasību celšanos.

2005.g.	2007.g.	2014.g.
4	4	3

Vēlēšanu aktivitāte Baltijas un Skandināvijas/Ziemeļu valstīs

Year	1994	1997	2001	2005	2009	2013
Voter turnout, %	58.5	56.8	62.0	52.9	53.8	46.0

Average, minimal, maximal values of different indicators
characterizing group of republican cities of Latvia

Indicator	Average	Minimal	Maximal	Standard deviation
Voter turnout in 2013, %	50.4	37.9	55.6	7.78
Voter turnout in 2009, %	57.0	50.4	58.2	3.71
Changes of voter turnout in 2013 compared with 2009 (% points)	-6.5	-12.5	-2.6	4.98
Number of population (01.01.2013.)	125033	25539	696618	203489
Candidate lists submitted in 2013	9.9	5	16	3.1
Local budget operational expenditures per capita in 2012, EUR	757	573	832	108.8
Tax revenues of local budget per capita in 2012, EUR	629	388	719	155.7

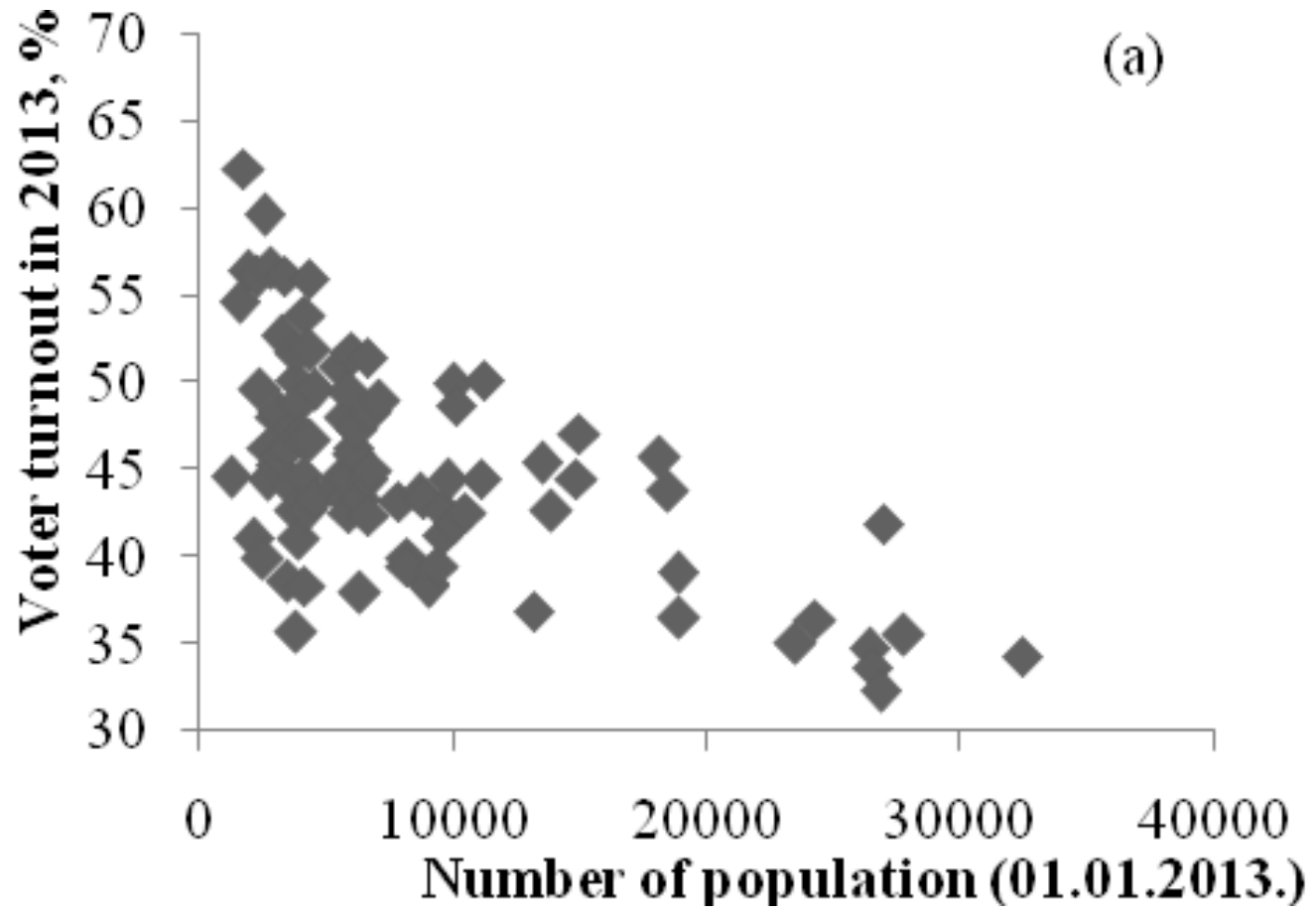
Average, minimal, maximal values of different indicators characterizing group of municipalities (*novads*) of Latvia

Indicator	Average	Minimal	Maximal	Standard deviation
Voter turnout in 2013, %	42.2	32.3	62.3	6.60
Voter turnout in 2009, %	51.1	41.6	64.9	5.30
Changes of voter turnout in 2013 compared with 2009 (% points)	-8.9	-9.3	-2.6	4.20
Number of population (01.01.2013.)	9781	1288	37951	8213
Number of amalgamated units	5.1	1	25	4.5
Candidate lists submitted in 2013	4.5	1	13	1.9
Local budget operational expenditures per capita in 2012, EUR	723	494	1117	117.4
Tax revenues of local budget per capita in 2012, EUR	427	213	912	144.1

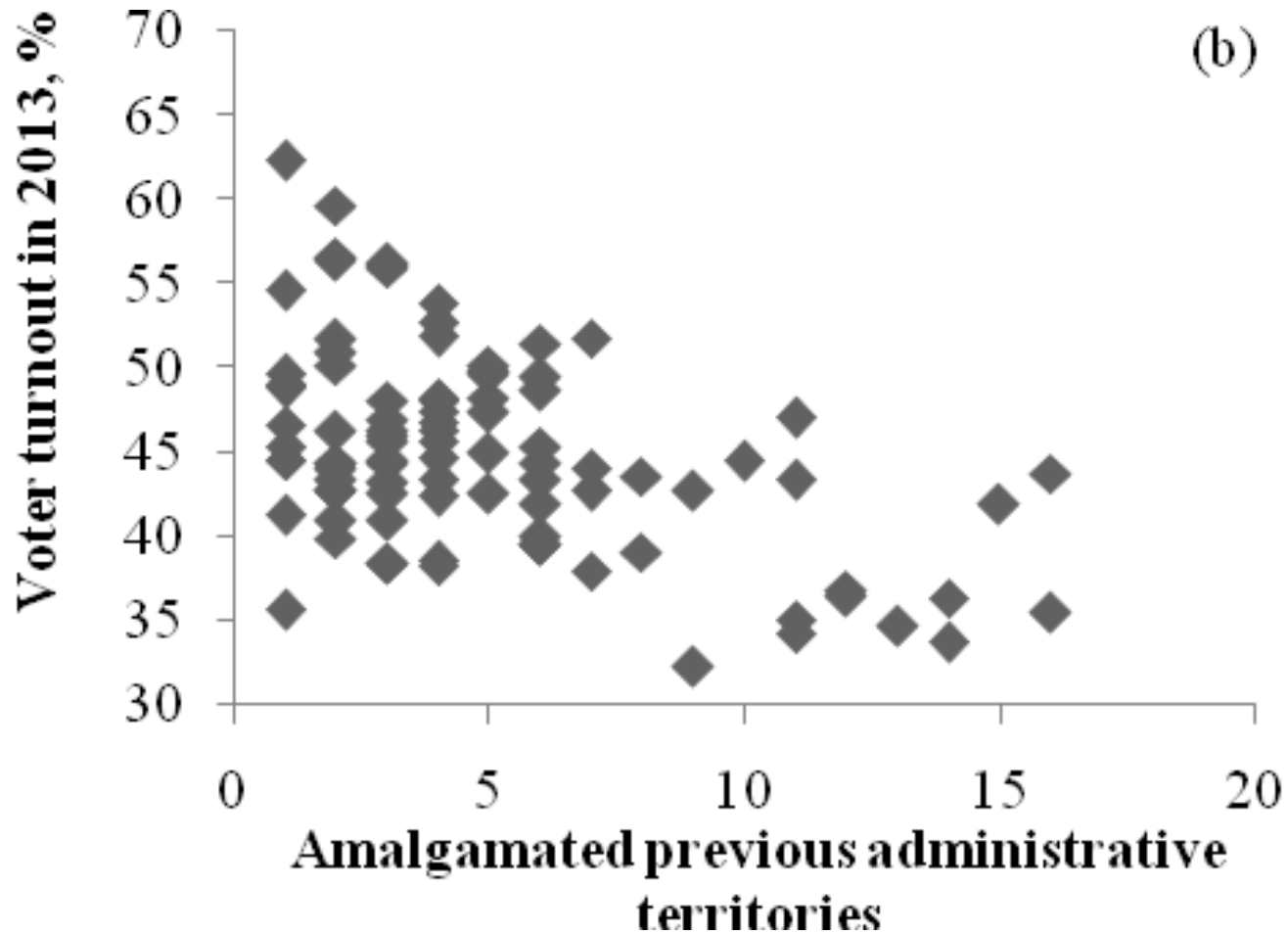
Conclusions

- The analysis of voters' turnout in local council elections in Latvia reflects that in general voter turnout is higher in cities than in municipalities (*novads*),
- in cities both the political activity and participation activity are higher.

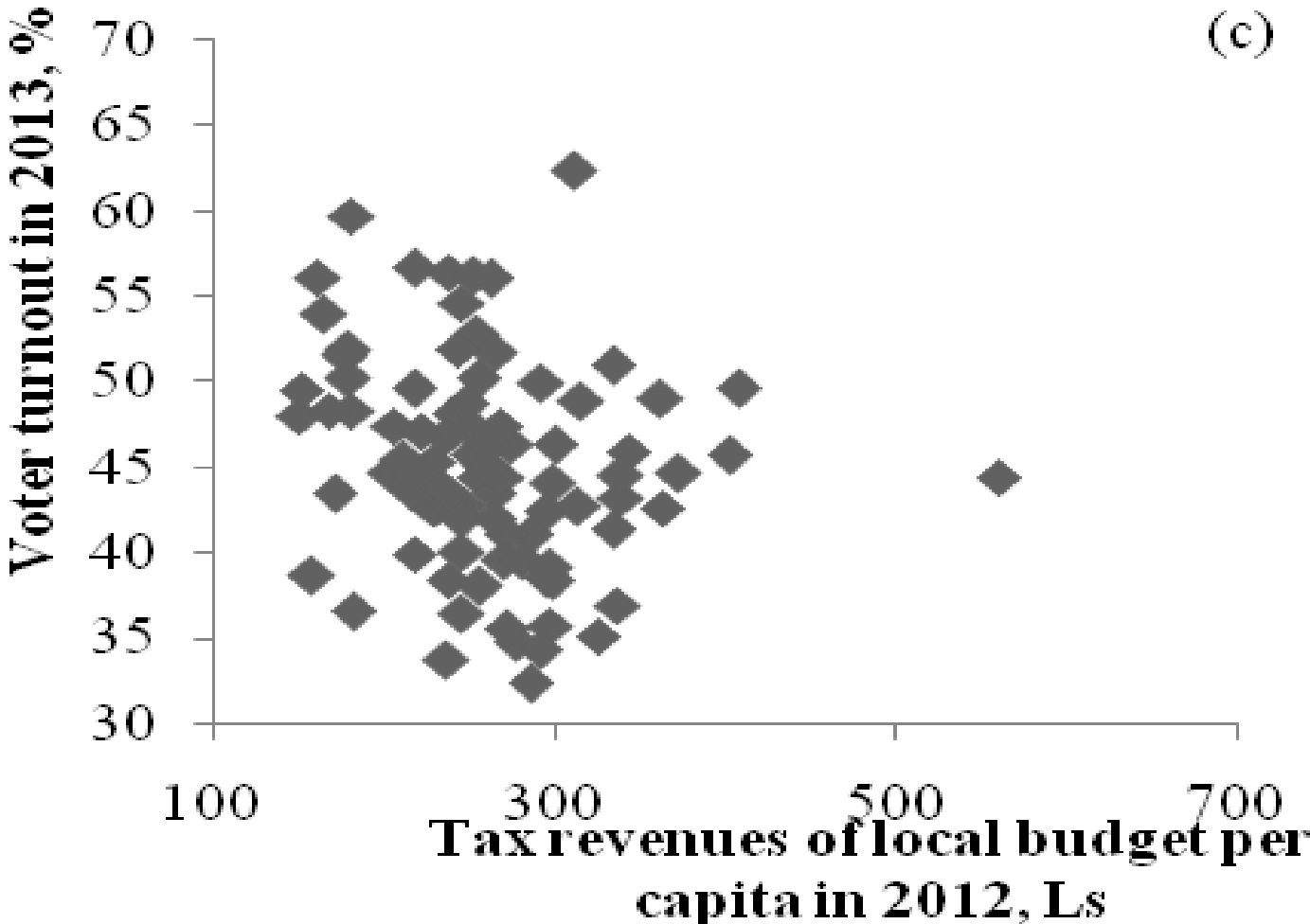
Voter turnout versus number of population in municipalities

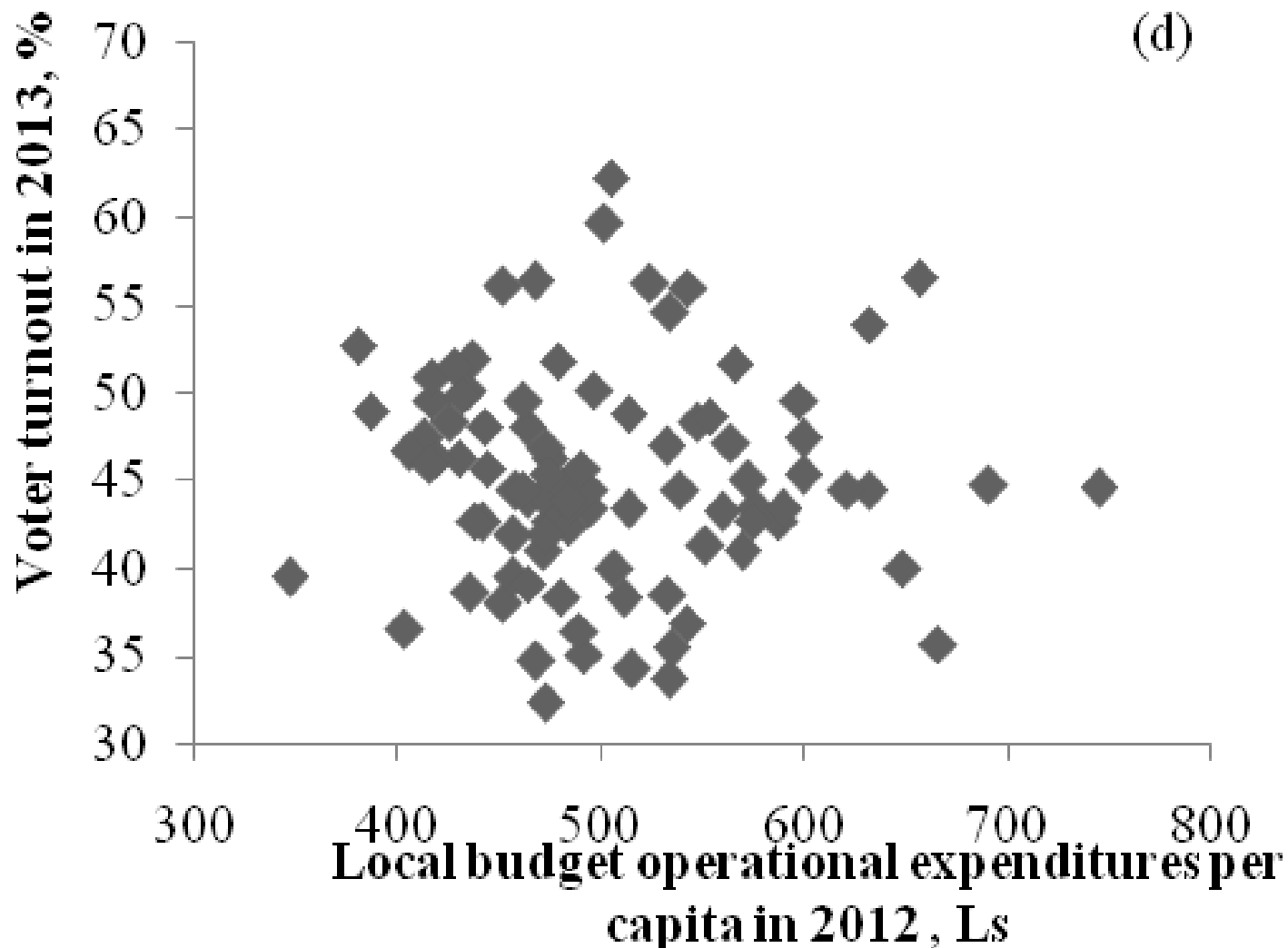
Voter turnout versus number of amalgamated previous administrative territories in municipalities

Voter turnout and budget tax revenues in municipalities

Voter turnout and budget expenditures in municipalities

Conclusions

- Within the group of municipalities
- there is correlation between voter turnout and the size of population and number of amalgamated units,
- but there is no connection between voter turnout and political activity and local financial capacity.

- In general the voter turnout is lower in municipalities with larger population and larger number of amalgamated units.

Conclusions

- Although administrative territorial reform used to be contrasted against increase of local democracy, the reform is not the main reason of the decline of voter in Latvia.
- Both growing participatory activity using other ways of citizen participation,
- as well as opposite phenomenon as high level of distrust to elections and politicians are main reasons of decrease of voter turnout.

Satversmes tiesas spriedums lietā 2014-03-01

- Aapstrīdētā norma atbilst Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un 101. panta pirmajam teikumam.
- Apstrīdētā norma - *Republikas pilsētas domes un novada domes vēlēšanu likuma 15. panta pirmās daļa, ciktāl tā nepieļauj vēlētāju apvienībām iesniegt kandidātu sarakstus novados, kuru iedzīvotāju skaits ir lielāks par 5 000, un republikas pilsētās*

Satversmes 91. panta pirmais teikums: „Visi cilvēki Latvijā ir vienlīdzīgi likuma un tiesas priekšā.”

Satversmes 101. panta pirmais teikums: „Ikvienam Latvijas pilsonim ir tiesības likumā paredzētajā veidā piedalīties valsts un pašvaldību darbībā, kā arī pildīt valsts dienestu.”